

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Peter Cibuľa
Article / Článok: Recenzia na knihu: Alternatívy vedeckého skúmania politiky z pohľadu vedy o politike, komparatívnej politológie, verejnej politiky, verejnej správy a behaviorálnej ekonómie
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.3.216-221>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

CIBUĽA, P. 2022. Recenzia na knihu: Alternatívy vedeckého skúmania politiky z pohľadu vedy o politike, komparatívnej politológie, verejnej politiky, verejnej správy a behaviorálnej ekonómie. In *Politické Vedy*. Vol. 25, no. 3, pp. 216-221. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.3.216-221>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

RECENZIA NA KNIHU: ALTERNATÍVY VEDECKÉHO SKÚMANIA POLITIKY Z POHĽADU VEDY O POLITIKE, KOMPARATÍVNEJ POLITOLÓGIE, VEREJNEJ POLITIKY, VEREJNEJ SPRÁVY A BEHAVIORÁLNEJ EKONÓMIE

BOOK REVIEW: ALTERNATIVES OF SCIENTIFIC RESEARCH OF POLICY FROM THE PERSPECTIVE OF POLITICAL SCIENCE, COMPARATIVE POLITICAL SCIENCE, PUBLIC POLICY, PUBLIC ADMINISTRATION AND BEHAVIORAL ECONOMICS

Peter Cibula*

KOPER, J. – LIPTÁKOVÁ, K. – ŠTEFÁNIKOVÁ, L.: *Alternatívy vedeckého skúmania politiky z pohľadu vedy o politike, komparatívnej politológie, verejnej politiky, verejnej správy a behaviorálnej ekonómie [Alternatives of Scientific Research of Policy from the Perspective of Political Science, Comparative Political Science, Public Policy, Public Administration and Behavioral Economics]*. Praha: LEGES, 2021. 117 s. ISBN 978-80-7502-570-8.

Publikácia *Alternatívy vedeckého skúmania politiky z pohľadu vedy o politike, komparatívnej politológie, verejnej politiky, verejnej správy a behaviorálnej ekonómie* je výstupom riešiteľského kolektívu Katedry politológie Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v zložení **J. Koper**, **K. Liptáková** a **L. Štefániková**, ktorá vyšla v rámci vedecko-výskumného projektu VEGA č. 1/0460/19 riešeného v rokoch 2019 – 2021. Autori realizovali hlbšiu analýzu politiky ako predmetu politických vied, pričom podľa nich sa táto publikácia obsahovo zameriava na „všeobecno-

* Ing. Peter Cibula pôsobí ako interný doktorand na Katedre politológie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: peter.cibula@umb.sk.

DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.3.216-221>

metodologické otázky vedy o politike, aj keď sa zámerne vyhýba širokej diskusii o vlastnom predmete (povaha a spor o názov a charakter vedy vrátane úvah o spoločenskej relevancii vedy o politike pre súčasnosť), na interdisciplinárny potenciál vedy o politike prostredníctvom skúmania úlohy a významu komparatívnej metódy a komparatívnej politológie v štruktúre vedy o politike, a takisto na identifikáciu možností vedeckého skúmania politiky s akcentom na verejnú politiku a verejnú správu z pozície politického a ekonomického behavioralizmu“ (s. 9).

V úvode publikácie autori charakterizujú politológiu ako samostatnú vedeckú disciplínu, ktorá je výsledkom historického procesu vnútornej diferenciacie vied o spoločnosti a stojí na pevných základoch filozofie, ale najmä sociológie.

Venujúc sa samostatným oblastiam skúmania autori rozpracovali publikáciu do troch kapitol. V prvej kapitole pod názvom *Vývojové etapy, pramene a otázka relevancie vedy o politike* charakterizujú jej zvláštnosti, diskutujú o jej názve, popisujú jednotlivé etapy a míľniky vývoja politickej vedy s tým, že hovoria o vnútornej stigmatizácii (vnútorný znak alebo znamenie) a konkrétne uvádzajú štyri *stigmy*, ktoré v mnohých prípadoch brzdili alebo aj naďalej brzdia jej ďalší vývoj a proces inštitucionalizácie. Prvá je stigma *určenia zvláštností predmetu vedeckého skúmania*, druhým procesom vnútornej stigmatizácie politickej vedy je *debata o jej vlastnom názve*, prípadne o jeho ďalších používaných alternatívach, treťou stigmatizujúcou oblasťou je *boj o charakter samotnej vedy* vo vzťahu k sebe samej a tiež k iným vedným disciplinám. A napokon, štvrtou stigmou vo vývoji a chápaní politickej vedy je *otázka relevancie politickej vedy pre súčasnú spoločnosť*. Do popredia vystupuje jej informačno-vzdelávacia funkcia, ale aj socializačná. Nová kľúčová úloha politickej vedy po poslednej etape v jej vývoji však podľa **Š. Surmánka, M. Gbúrovej a I. Dudinskej** znie „*analyzovať a napomáhať riešeniu spoločenských konfliktov.*“ (s. 41) Vývoj politického myslenia a tiež samotnej politickej vedy je zachytený od čias antickej tradície, cez stredovekú scholastiku až do novoveku, končiac súčasnými postmodernistickými konceptmi založenými buď na kriticko-krízovej všeobecno-filozofickej báze, alebo obhajujúcimi konkrétny politický režim danej doby.

V druhej kapitole *Komparatívno-metodologický prístup a jeho miesto vo vedeckom skúmaní politiky* autori vychádzajú z prvej časti a poukazujú na vedecké skúmanie politiky na pozadí *vzťahu politológie k iným vedným disciplinám*, opisujú jednotlivé metódy skúmania a hodnotia ich relevanciu vo vedeckom skúmaní politiky s akcentom na *komparatívnu metódu a komparatívnu politológiu*. Ako uvádza **L. Cabada**, politológia si vyslúžila status

*multiparadigmatickej a multidisciplinárnej vedy. Najdôvernejšie vzťahy má politológia vytvorené s filozofiou, sociológiou, históriou, právom (štátovedou) a ekonómiou. Živé korelácie však udržiava aj s etikou, psychológiou či antropológiou. Zjednodušene povedané, politická veda nie je schopná upierať pozornosť na nejakú tému bez účasti/vplyvu inej vedy/vied, čím sa otvára širšia perspektíva alternatív vedeckého skúmania politiky, t. j. hlavného záujmu politológie. Česká politologička **B. Říchová** definuje metódy ako „postupy, prostredníctvom ktorých sa hľadajú odpovede na otázky zodpovedajúce svojim charakterom určitému východiskovému postoju.“ (s. 45) Ako poznamenáva **J. Lidřák** a **V. Koganová**, zvláštnosťou politológie je, že ako veda „nemá svoju špecifickú metódu skúmania, ale využíva prevažne metódy rozpracované a aplikované v iných vedných disciplínach.“ (s. 45) Autori vedeckej monografie uvádzajú, že v slovenskom a českom odbornom politologickom prostredí si azda najviac pozornosti získala klasifikácia rozpoznávajúca kvalitatívne a kvantitatívne metódy výskumu. Vyjadrené slovami **J. Reichela**, ide o „dve základné stratégie, dva základné, a pritom úplne rozdielne prístupy (designy) ku skúmaniu skutočnosti.“ (s. 46) Ak hovoríme o kvantitatívnych metódach, máme na mysli numerický prístup ku skúmaniu reality. Tento uhol pohľadu podľa **J. Reichela** predpokladá, že „fenomény sociálneho sveta (rôzne jeho aspekty, objekty, procesy a i.), ktoré činí predmetom skúmania, sú svojim spôsobom merateľné, či minimálne nejako triediteľné a usporiadateľné.“ (s. 47) Kvalitatívne metódy sa naopak lepšie cítia v priestore, ktorý prekračuje svet a potenciál čísiel. Podľa **P. Ondrejковиča** „vzhľadom na to, že stred záujmu kvalitatívneho výskumu tvoria zvláštnosti, špecifiká, jedinečnosť a neopakovateľnosť, spája sa s ním idiografický (induktívny) prístup, ktorý rezignuje na hľadanie a odhaľovanie zákonitostí a zrieka sa zovšeobecňovania.“ (s. 48) V súčasnosti sú však obidva prístupy považované za rovnocenné a kompatibilné. Vo vedeckom priestore dokonca došlo k ich vzájomnému prepojeniu vo forme tzv. zmiešaných výskumov (mixed methods research), účelne využívajúcich potenciál a prednosti oboch prístupov.*

Komparatívna metóda je pre politológiu podstatná v tom, že nahrádza experiment, ktoré spoločenské vedy vrátane politológie nevyužívajú. Pri komparácii je dôležité ujasniť si, aký cieľ ňou sledujeme, čo je jej predmetom, vytvoriť vzájomný vzťah porovnávacej štruktúry, procesov na časovej osi a až na záver stanoviť kritériá, na základe ktorých budeme porovnávať. Komparatívna metóda neplní však len jednu funkciu a nemusí byť spojená len s jedným cieľom. Dokáže nielen identifikovať spoločné a rozdielne znaky, no predovšetkým

pochopiť skúmané javy v kauzálnych súvislostiach. Autori poukazujú na tvrdenie **V. Proroka**, podľa ktorého je táto metóda „*spôsobom skúmania a výkladu politických javov na základe stanovenia ich formálnej zhody, alebo rozdielov v ich štruktúre či funkcií.*“ (s. 54) V nadväznosti na uvedené môžeme povedať, že práve táto metóda je jadrom *komparatívnej politológie* ako empirickej disciplíny. Začiatkom 20. storočia mala komparatívna politológia viac-menej podobu inštitucionálneho porovnávania (starý inštitucionalizmus), neskôr sa dostali do jej pozornosti aj politické procesy či politické fenomény. V 80. rokoch 20. storočia sa vyzdvihovali opäť inštitúcie, hovoríme o novom inštitucionalizme. V súvislosti s možnosťou uplatňovania rôznych variantov, čo sa týka druhu a spôsobu porovnávania, autori publikácie **J. Koper**, **K. Liptáková** a **L. Štefániková** vyslovujú domnienku, že v nám blízkom politologickom prostredí za najvýstižnejšie možno považovať vymedzenie českého politológa **M. Nováka**: „*Komparatívna politológia je empirická disciplína, ktorá vychádza z rozdielov, podobností a vzájomných závislostí politických aktérov a ich správania, politických systémov, politických inštitúcií, politických procesov a všeobecne politických javov alebo prípadov. Snaží sa explicitne, sústavne a metodicky porovnávať, popisovať, klasifikovať, vysvetľovať alebo interpretovať ich fungovanie, ich zmeny, dysfunkcie a ich zánik v priestore a čase, formulovať k tomu hypotézy, testovať ich, odhaľovať príčiny alebo funkcionálne závislosti, a na základe toho dospievať k teoretickým zovšeobecneniam.*“ (s. 59)

V tretej kapitole pod názvom *Politológia ako interdisciplinárna veda – vzťah k verejnej politike a verejnej správe a k behaviorálnej ekonómii* sa autori venujú politologickým aspektom verejnej politiky a verejnej správy, využitiu poznatkov behaviorálnej ekonómie v politológii, ako i vo verejnej politike a verejnej správe. V závere kapitoly pojednávajú o behaviorizme, postbehaviorizme a jeho súčasnom smerovaní. Základnou tézou je myšlienka, že politológia sa pri svojom skúmaní nemôže obmedzovať len na využívanie jednej výskumnej metódy. Cez vyjadrenie **E. Kováčovej** a **J. Králíka**: „*Vlády rozhodujú o cieľoch politiky a politika je nakoniec to, čo sa vlády rozhodli urobiť,*“ zdôrazňujú, že politika je vždy vecou verejnou. (s. 64) Zároveň uplatnili aj vyhlásenie **H. K. Colebatcha**, ktorý tvrdí, že: „*Ak je aktivitou vlády dosahovanie cieľov riešiacich problémy, je takmer nemožné verejnú politiku a politiku od seba oddeliť.*“ (s. 65) Verejná politika je súhrnný pojem, pod ktorým rozumieme správu vecí verejných alebo riadenie štátu. Zároveň je dôležité podotknúť, že verejný záujem je kľúčovým pojmom verejnej politiky. Vzťah ekonomiky a politiky pokladá **F. Briška** za navzájom sa podmieňajúci.

Jedným zo špecifik, ktorým sa teória verejnej politiky vyčlenila z politológie, je zaradenie problematiky nástrojov, ktoré verejná politika ako empirická veda využíva. V publikácii sa stretávame s *klasifikáciou nástrojov verejnej politiky*, najmä so zameraním na *ekonomické nástroje* v podaní viacerých autorov, akými sú **M. Howlett**, **M. Beblavý**, **M. Klus**, **M. Potůček** či **S. Konečný**. Autori recenzovanej publikácie poukazujú na to, že *verejná politika* úzko súvisí s *výkonom verejnej správy*. **M. Potůček** charakterizuje *verejnú politiku* ako tvorbu niečoho nového, čo prekračuje existujúcu prax uplatňovania verejného záujmu a naproti tomu „*verejná správa zahŕňa zabehnuté, rutinne sa opakujúce činnosti v rámci vopred stanovených regulatívov.*“ (s. 72 - 73) Zároveň by mala byť verejná správa pripravená poskytnúť verejnej politike informácie a skúsenosti pre implementáciu navrhovaných politik. Ako najčastejšie používané metódy vo verejnej správe sú uvádzané metódy komparácie, analýzy, syntézy skúmaných javov cestou kvantitatívneho, ako aj kvalitatívneho výskumu.

Behaviorálna ekonómia je predstavená ako vedný odbor, ktorý je *prienikom ekonómie, psychológie a sociológie*. Zaoberá sa ľudským správaním a rozhodovaním, zároveň predpokladá, že ľudia konajú neracionálne a aj tá najmenšia zmena v prostredí, ale aj spôsob podania informácie môžu ovplyvniť konanie žiaducim smerom. *Politický behaviorizmus* sa považuje za metodologickú orientáciu, podstatou je analýza politických javov realizovaná pozorovaním správania človeka alebo skupín. V rámci využitia poznatkov behaviorálnej ekonómie v práve autori poukazujú na *libertariánsky paternalizmus*, ktorý je spojením snahy ovplyvňovať ľudské správanie či rozhodovanie s dôrazom na zachovanie slobody. Poznatky behaviorálnej ekonómie nachádzajú uplatnenie aj vo verejnej politike a verejnej správe. Behaviorálne nástroje sa v rámci spravovania vecí verejných vyznačujú snahou pozitívne ovplyvňovať správanie cieľovej skupiny predvídateľným spôsobom.

V súvislosti s ďalším smerovaním behaviorizmu a postbehaviorizmu sa autori stotožňujú s tvrdením **F. Muránskeho**, podľa ktorého „*budúcnosť ekonómie leží v novovznikajúcej oblasti neurovedy, v neuroekonómii, ktorá vysvetľuje ľudské správanie na základe biologických procesov ako výsledku dlhého evolučného vývoja.*“ (s. 93)

V závere publikácie **J. Koper**, **K. Liptáková** a **L. Štefániková** popisujú trnistú cestu vedy o politike a navrhujú uskutočniť komparatívnu analýzu behaviorálnych postupov a zameraní s tradičnými metodologickými prístupmi uplatňovanými v politológii, čo by podľa nich umožnilo identifikovať nové, netradičné prístupy vedeckého skúmania politiky a v reálnom živote by pomohlo pri množiacich sa

otázkach politického rozhodovania.

Recenzovanú publikáciu odporúčam akademikom a vedeckým pracovníkom v oblasti spoločenských a behaviorálnych vied, poslucháčom študijného odboru *Politické vedy*, širšej odbornej verejnosti, ako aj čitateľom, ktorým vývoj a ďalšie smerovanie politickej vedy a politiky ako predmetu jej skúmania nie sú ľahostajné.